

СХВАЛЕНО

Комісією з питань інноваційної діяльності
та дослідно-експериментальної роботи з
проблем виховання, розвитку дітей та
учнівської молоді у загальноосвітніх
навчальних закладах

Науково-методичної ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України
Протокол № _____ від _____

Звіт

про завершення IV (контрольно-узагальнювального) етапу
дослідно-експериментальної роботи за темою

**«Модель навчального закладу у формуванні національно-патріотичної
особистості гімназиста»**

на базі комунального закладу освіти

**«Навчально-виховний комплекс № 131 «загальноосвітній навчальний
заклад I ступеня – гімназія»**

Дніпровської міської ради

З 2015 року по 2020 рік на базі комунального закладу освіти
«Навчально-виховний комплекс № 131 «загальноосвітній навчальний заклад
I ступеня – гімназія» Дніпропетровської міської ради проводилася дослідно-
експериментальна робота за темою **«Модель навчального закладу у
формуванні національно-патріотичної особистості гімназиста»** (наказ
Міністерства освіти і науки України від 22 січня 2015 року № 38).

Під поняттям *«модель навчального закладу»* ми розуміли сукупність
основних структурних компонентів закладу: освітнього, управлінського,
соціального, виховного. Поняття *«модель навчального закладу у
формуванні національно-патріотичної особистості»* розглядалося нами
як сукупність взаємодії всіх компонентів, що ґрунтуються на новітніх
технологіях формування національно-патріотичних рис учня, результатом
чого стала система роботи закладу освіти з виховання громадянина –
патріота. Під поняттям *«формування національно – патріотичної
особистості»* ми розуміли комплексну, системну і цілеспрямовану

діяльність нашого закладу освіти щодо формування у дітей та учнівської молоді високої патріотичної свідомості, особистісних якостей і рис характеру, таких як: повага до батьків, свого роду; усвідомлення приналежності до свого народу, патріотична свідомість; готовність захищати Батьківщину, повага до Конституції; знання мови; становлення громадянина, який знає свої права і обов'язки, вміє цивілізовано відстоювати їх, готовий розбудувати суверенну демократичну державу, сприятиме єднанню українського народу.

В основу моделі навчального закладу було покладено систему виховної роботи з патріотичного виховання, що реалізується в процесі урочної діяльності та в позакласних заходах, співпраці з батьківською громадськістю та громадськими організаціями.

Основними завданнями дослідно-експериментальної роботи було визначено:

- вивчення факторів впливу на розвиток національно – патріотичної особистості учня;
- здійснення апробації Концепції та моделі виховної системи навчального закладу у формуванні національно – патріотичної особистості гімназиста;
- апробація розробленого навчально-методичного забезпечення з проблеми експерименту;
- презентація здобутків науково – методичної роботи за проблемою експерименту;
- апробація результатів дослідно-експериментальної роботи на науково-практичних конференціях, семінарах-практикумах, «круглих столах» тощо.

Апробація Концепції та моделі виховної системи НВК полягала в організації та забезпеченні процесу виховання і впливу освітнього та виховного середовища на формування громадянських, соціальних та морально-етичних компетентностей гімназистів.

Для реалізації поставлених завдань дослідно-експериментальної роботи педагогами навчального закладу проведено контент-аналіз наукових досліджень та педагогічного досвіду за темою експерименту. Предметом особливої уваги колективу НВК стали праці вчених, присвячені різним аспектам національно-патріотичного виховання (автори: Іван Дмитрович Бех, Катерина Іванівна Чорна, Катерина Олександрівна Журба, Галина Анатоліївна Назаренко та ін.)

Основними методами дослідження виступили:

- ✓ метод системного аналізу;
- ✓ статистичний метод;
- ✓ івент-аналіз;
- ✓ метод узагальнення, порівняння;
- ✓ аналіз наукової літератури та нормативних документів
- ✓ педагогічне спостереження;
- ✓ емпіричний (бесіда, анкетування, опитування, тести);
- ✓ прогностичний (моделювання, прогнозування);
- ✓ праксиметричний (аналіз передового педагогічного досвіду);
- ✓ констатуючий, формуючий і контрольний види педагогічного експерименту та ін.

Проведений нами аналіз змісту освітніх програм, структури навчального закладу, його діяльності, визначення типу програм і шляхів їх упровадження, форм організації педагогічного процесу, методів навчання і виховання дав нам змогу окреслити програмне забезпечення, яке з позицій експерименту визначає закономірності формування національно-патріотичної особистості гімназиста. Таким чином, в навчальні плани було введено предмети та курси за вибором, факультативи «Ми – громадяни України», «Українознавство», «Права дитини», «Народознавство», «Вчимося бути громадянами», «Моя громадянська свідомість» ; протягом 5 років діяв гурток з національно-патріотичного виховання «Джура». Всі навчальні програми предметів гуманітарного, суспільно-гуманітарного напрямку були

скоординовані на впровадження краєзнавчого матеріалу, які акумулюють надбання громадян України на місцевому рівні.

Завдання дослідно-експериментальної роботи, а також питання впровадження інноваційних технологій національно-патріотичного виховання, спрямування національно-патріотичного виховання в систему роботи батьківського всеобучу, роль класного керівника в організації національно-патріотичного виховання учнів розглядались під час **методичної роботи** на засіданнях педагогічної ради, методичної ради, шкільних методичних об'єднань. В цілому за 2015 – 2020 роки тематика засідань з теми експерименту була така:

педагогічні ради:

- ✓ «Формування патріотичних почуттів учнів засобами національно - патріотичного виховання» (18.03.2015 р.);
- ✓ «Використання інноваційних виховних технологій як шлях до розвитку творчого потенціалу, патріотизму учнів та класних керівників» (грудень 2016 р.)
- ✓ «Шляхи формування життєвої компетентності особистості педагогічними працівниками та батьківською громадськістю» (29.03.2018)

засідання методичної ради:

- ✓ «Створення інноваційного простору навчального закладу в умовах дослідно-експериментальної роботи» (22.01.2015 р.);
- ✓ «Виховання патріотичної особистості як процес формування особистості» (листопад-грудень 2016 р.)
- ✓ «Сучасні підходи до національно-патріотичного виховання учнів» (жовтень 2017 року)

педагогічні читання:

«Роль національно-патріотичного виховання в становленні гармонійної особистості» (на основі наукових праць І.Д.Беха, листопад 2016 р.)

цільовий семінар «Модернізація системи національно-патріотичного виховання» (березень, 2017 року)

«круглий стіл» за участю батьківської громадськості за темою «Взаємодія закладу освіти та родини в питаннях національно-патріотичного виховання дітей та молоді» (30.10.2018р).

З метою вивчення досвіду експериментальних шкіл України, виконання заходів з організації, впровадження та вдосконалення дослідно-експериментальної роботи, заклад освіти брав участь у багатьох заходах міського, обласного, всеукраїнського рівнів. Серед них:

- ✓ **всеукраїнська науково-практична конференція за участю доктора психологічних наук, дійсного члена НАПН України, директора Інституту проблем виховання НАПН України Беха І. Д. у м. Києві 14.01.2015 р.**
- ✓ **всеукраїнська науково-практична конференція «Випереджаюча освіта для сталого розвитку в системі інноваційної освітньої діяльності», м. Дніпропетровськ 28.04.2015 р.**
- ✓ **VII Міжнародний фестиваль педагогічних інновацій (м. Черкаси, 2015)**
- ✓ **II Всеукраїнський фестиваль педагогічної майстерності «Гуманізація освітнього простору: з Україною в серці» (м. Херсон, 2016 рік)**
- ✓ **обласна виставка «Педагогічні здобутки освітян Дніпропетровщини-2015» (в конкурсі «Інноваційна діяльність загальноосвітніх навчальних закладів» у номінації «Виховна робота в системі формування креативної особистості» була представлена робота заступника директора з виховної роботи Нікітіної Н.С., яка посіла I місце)**
- ✓ **міський методичний семінар-практикум для вчителів правознавства «Права людини і громадянина України в умовах сьогодення»**
- ✓ **всеукраїнська науково-практична конференція «Створення освітнього середовища для виховання і розвитку обдарованої дитини в закладах загальної середньої освіти» (м. Київ, 14.03.2019), на якій заступник директора з ВР Нікітіна Н.С виступила з доповіддю «Національно-патріотичне виховання як засіб розвитку інтелектуальних і творчих можливостей дитини»**

Педагоги НВК були учасниками семінарів-тренінгів «Патріотична складова в змісті освіти» на базі Дніпропетровського обласного центру гуманної педагогіки (листопад 2016 р.), «Інноваційна діяльність бібліотек ЗНЗ в системі національно-патріотичного виховання та громадянського становлення особистості» на базі Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (жовтень 2016 р.), науково-практичної конференції «М.С.Грушевський – видатний український державний діяч та вчений-патріот» (вересень 2016 р.).

Досвід роботи закладу, вчителів та учнів представлено:

- ✓ на конкурсі - захисті міського етапу всеукраїнського конкурсу «Учитель року - 2017» в номінації «Початкове навчання», «Учитель року – 2018» в номінації «Німецька мова», «Учитель року – 2019» в номінації «Захист Вітчизни» (щороку маємо призерів)
- ✓ на конкурсі педагогічної майстерності «Сучасний урок» маємо 4 переможці у 2017 році. Серед них учитель історії Скорик Н.В., яка представила урок за темою «Духовне життя: традиції, вірування, звичаї». У 2018 році маємо 6 переможців, серед них учителі української мови та літератури Проскурня В.М., Ходжикян Н.В., які представили на конкурс уроки за темами «Впровадження інноваційних методів навчання на уроках української мови та літератури», «Реалізація наскрізних змістових ліній на уроках української мови та літератури».
- ✓ на Міжнародних виставках «Сучасні заклади освіти» (2018 рік – золота медаль, 2019 рік – бронзова медаль) та «Інноватика в сучасній освіті» (2016 рік – диплом I ступеня, 2017 рік - срібна медаль, 2018 рік – золота медаль).

Досягнення роботи педагогічного колективу НВК №131 було висвітлено заступником директора з виховної роботи Нікітіною Н.С. в науково-методичних посібниках «Інноваційні технології розвитку особистості» (Нікітіна Н.С. «Виховання школярів на засадах освіти для сталого розвитку», 2015, «Інноваційні підходи до організації виховної роботи з учнями у позанавчальний час», 2016), учителем Проскурнею В.М. в

методичному посібнику «Методичні рекомендації для активного свідомого читання (методи, прийоми, розробки)» (2017 рік).

На початку експериментальної роботи було вивчено стан психологічної готовності педагогічних працівників до інноваційної діяльності. Рівень готовності до інноваційної діяльності педагогічного колективу школи становив 43% і був підтверджений участю в конкурсах педагогічної майстерності, вебінарах «Інтерактивна школа творчого вчителя». Аналіз анкетування педагогів щодо їх зацікавленості в експериментальній роботі на її завершальному етапі показав, що 100% учителів отримали задоволення від проведеної роботи, цінний досвід, збагатилися новими формами національно-патріотичного виховання і націлені проводити його й надалі.

Протягом 5 років учителями НВК було проведено відкриті уроки, майстер-класи, «круглі столи» з питань виховання громадянина-патріота в урочній діяльності. Розроблена серія пам'яток «Роль педагога в посиленні патріотичного виховання в освітньому процесі», методичні рекомендації з упровадження національно-патріотичного виховання на уроках у початковій школі та на уроках суспільно-гуманітарного циклу, затверджені на педагогічній раді НВК.

У 2017 році в НВК розпочато роботу над виховними проектами «Я – ми – родина – Україна» (охоплює національно-патріотичний, родинний, екологічний напрямки виховання), «Твоє життя – твій вибір» (превентивний, фізичний напрямки виховання, професійна орієнтація), «Талант + творчість» (художньо-естетичне виховання). Виховні заходи проводилися переважно в сучасних, активних формах. Серед них дискусії, дебати, ігри й тренінги, «круглі столи», літературні челенджі, квести, флеш-моби. Результатом довготривалих проектів стала результативна участь учнів НВК у різноманітних інтелектуальних та творчих конкурсах. Серед них можна назвати обласний конкурс для дітей та юнацтва «Літературний Всесвіт», обласний конкурс науково-дослідницьких та творчих робіт для учнівської

молоді «На крилах єдності», міський конкурс «Об'єднаймося ж, брати мої!», обласний конкурс «Історія мого міста: минуле для спільного майбутнього», Міжнародний мовно-літературний конкурс ім. Т. Шевченка, всеукраїнський конкурс «Я-козацького роду», всеукраїнський конкурс есе «Права людини крізь призму сучасності» та багато інших.

Протягом експериментальної діяльності активізувалася робота органу дитячого самоврядування, Штабу національно-патріотичного виховання НВК, волонтерського загону з числа учнів 9-11 класів, дискусійного клубу «Дебати». До проведення загальношкільних заходів долучалися школи району та міста. Так, на районному рівні було проведено свято до Дня захисника України та Дня українського козацтва «Героїчна моя Україна – хлібів золотих сторона», свято до Міжнародного Дня вишиванки з елементами флеш-моба та за участю Академічного фольклорно-хореографічного ансамблю «Славутич» (долучилася СШ №133 Амур-Нижньодніпровського району м. Дніпра), на міському рівні - учнівська конференція до Дня Гідності та Свободи «Гідність та свобода українського народу – вияв європейської ідентичності», в якій взяли участь учні 62 школи м. Дніпра, науковці, учасники Революції Гідності, поети Дніпропетровщини, представники громадських організацій, волонтери, учасники АТО.

Серед учнів 9-11 класів НВК у січні 2020 року було проведено моніторингове дослідження щодо визначення рівня сформованості національно-патріотичної особистості гімназиста у порівнянні з аналогічним дослідженням в 2018 році. На запитання **«Як ви розумієте поняття «патріотизм?»** більшість опитаних відповіли, що розуміють поняття як прояв любові до Батьківщини, відданості, її захист та шанобливе ставлення до неї (70%). На це питання під час дослідження у 2017/2018 навчальному році 45% опитаних підлітків визнали, що поняття «патріотизм» розуміють та пов'язують з почуттями любові та відданості рідній державі.

На запитання «Як Ви розумієте поняття «Батьківщина?»» 90% респондентів обрали відповідь - «місце, де ти народився». В порівнянні з минулим дослідженням результати у 2020 році збільшилися на 32%.

«Чи вважаєте ви себе патріотом?» Відповіді опитаних розподілилися таким чином: станом на 2018 рік 55% респондентів вважають себе патріотами, 35% - не визначилися, 10% - не вважають; станом на 2020 рік 84% вважають себе патріотами, 12% - не визначилися, 4% – не вважають.

Отже, переважна більшість здобувачів освіти вважають себе патріотами, оскільки мають бажання та намагаються своїми вчинками діяти на благо своєї країни (63%), відчують відданість своїй державі, гордість за український народ, любов до Батьківщини (84%), шанують і примножують національні традиції (41%). Окрім цього, дослідження виявило, що у підлітків сформоване поняття та усвідомлення, що патріотизм – це громадянське почуття, змістом якого є любов до Батьківщини і готовність пожертвувати своїми інтересами заради неї, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури, мови, історії. Моніторинг показав, що за усіма показниками результати, порівняно з попередніми, зросли щонайменше у 1,5 рази. Цьому сприяла створена в закладі система національно-патріотичного виховання.

Уважаючи, що в процесі формування національно-патріотичної особистості гімназиста беруть участь усі соціальні інститути: родина, громадські, дитячі та молодіжні організації, засоби масової інформації, громадські об'єднання, освітні установи, у закладі було апробовано виховну технологію співробітництва «ВиМіР» (Виховуємо Молодь Разом). Метою даної технології стала передача сучасному поколінню суспільно-історичного досвіду, планомірний і цілеспрямований вплив на свідомість і поведінку учнів з боку всіх соціальних інститутів, формування ціннісного ставлення до українського народу, Батьківщини, держави, нації. Формами і методами є інноваційні (тренінги, інтелектуальні аукціони, аналіз соціальних ситуацій з моралістичним характером, родинні мости, ситуаційно-рольові ігри, «круглі

столи», дебати) та традиційні (диспути, конференції, виховні години, тематичні вечори, зустрічі поколінь). Технологія була реалізована через наскрізне виховання; реалізацію творчого потенціалу дітей та батьків.

Батьківська громадськість є партнером учителів НВК №131 у вихованні дітей в національно-патріотичному дусі, про що свідчать результати анкетування батьків. Серед найбільш ефективних форм проведення даної роботи в НВК батьки вважають диспути, учнівські конференції, фестивалі, інтерактивні акції, екскурсії, відвідування закладів культури, зустрічі з учасниками ООС. За час експериментальної роботи за участю батьків було проведено шкільні конкурси паперових вишиванок, міні-композицій «Моя квітуча Україна», інсталяцій «Немає кращої землі, ніж та, що зветься рідним краєм», конкурс – фестиваль патріотичної пісні та інші. За підтримки батьків учні НВК долучаються до волонтерського руху й надають посильну допомогу військовим на Схід України. В цілому протягом 2015 - 2020 років було проведено близько 15 благодійних акцій у підтримку захисників України. За надання підтримки захисникам України заклад отримав подяку від командування та особового складу батальйону «АЙДАР», подяку, зняту на відео волонтерами організації «Вільна доля» з с. Мар'їнка Донецької області.

Батьки учнів виходять з ініціативою щодо проведення пізнавальних екскурсій по Придніпров'ю, а також Україною. Учні НВК відвідують заклади культури, музеї, виставки. Учні 10-х класів двічі стали учасниками обласного проекту «Шляхами героїв».

Проаналізувавши результати експериментальної роботи, можна відзначити, що виховна система НВК є дієвою у формуванні національно-патріотичної особистості гімназиста, спрямована на формування ціннісних орієнтирів та утвердження національно-патріотичної свідомості дітей та молоді. Результатами дієвості виховної системи НВК є:

- ✓ підвищення рівня національної свідомості гімназистів, загальної культури;

- ✓ зміна на краще ціннісного ставлення особистості до суспільства й держави, природного й соціального довкілля та до самої себе;
- ✓ підвищення інтересу батьківської громадськості до виховання дітей та учнівської молоді в дусі патріотизму;
- ✓ підвищення активності та результативності участі учнів НВК №131 у конкурсах, турнірах національно-патріотичного спрямування;
- ✓ педагогічний колектив збагатився новими формами проведення національно-патріотичного виховання.

Результати експерименту доповідались на засіданні педагогічної ради і були нею схвалені.